

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PEDRA CRUZ VILLALÓNA
přednesené dne 25. června 2015¹

Věc C-32/14

**ERSTE Bank Hungary Zrt.
proti
Attila Sugár**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Fővárosi Törvényszék (Maďarsko)]

„Ochrana spotřebitelů — Zneužívající klauzule ve smlouvách uzavřených mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli — Směrnice 93/13/EHS — Články 6 a 7 — Posouzení zneužívajících klauzulí smluv — Přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících klauzulí — Vykonatelnost notářských listin, které obsahují smlouvu — Připojení doložky vykonatelnosti notářem — Povinnosti notáře — Přezkum zneužívajících klauzulí z úřední povinnosti — Soudní přezkum — Zásady rovnocennosti a efektivity“

1. Ukládá směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách² notářům, pokud hrají důležitou roli při vykonatelnosti smluv uzavřených mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli, zvláštní povinnosti, pokud jde o kontrolu zneužívajících smluvních klauzulí, podobné, jako jsou povinnosti, které mají na základě stávající rozsáhlé judikatury Soudního dvora vnitrostátní soudy?

2. To je v podstatě hlavní a dosud nevyjasněný problém, který vznáší dvě předběžné otázky položené Soudnímu dvoru v projednávané věci. Tato věc se v tomto ohledu odlišuje od mnoha věcí, které byly Soudnímu dvoru předloženy v posledních letech, zejména soudy maďarskými³ nebo španělskými⁴, které měly posoudit slučitelnost vnitrostátních právních předpisů s požadavky, které vyplývají zejména z článků 6 a 7 směrnice 93/13.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. L 95, s. 2; Zvl. vyd. 03/18, s. 63.

3 — Viz zejména rozsudky Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350); VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659); Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242); Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88); Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340); Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), jakož i Baczó a Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88), a usnesení Sebestyén (C-342/13, EU:C:2014:1857).

4 — Viz zejména rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346); Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675); Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615); Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279); Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099); Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21), jakož i usnesení Banco Popular Español a Banco de Valencia (C-537/12 a C-116/13, EU:C:2013:759).

I – Právní rámec

A – Unijní právo

3. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule] použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí]“.

4. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli“.

B – Vnitrostátní právo

5. Jednotlivá ustanovení vnitrostátního práva relevantní v rámci sporu v původním řízení jsou obsažena v zákoně č. IV z roku 1959, občanský zákoník⁵, v zákoně č. LIII z roku 1952, kterým se stanoví maďarský občanský soudní řád⁶, v zákoně č. III z roku 1994 o nuceném soudním výkonu rozhodnutí⁷ a nakonec, v zákoně č. XLI z roku 1991 o notářích⁸.

1. Občanský zákoník

6. Ustanovení § 209 občanského zákoníku stanoví:

„1) Obecná smluvní podmínka nebo klauzule spotřebitelské smlouvy, která nebyla sjednána individuálně, je zneužívající v případě, že v rozporu s požadavky dobré víry a spravedlnosti stanovuje práva a povinnosti smluvních stran, které vyplývají ze smlouvy, jednostranně a neodůvodněně způsobem, který znevýhodňuje smluvní stranu, která dotyčnou smluvní klauzuli nestanovila.“

2) K určení zneužívající povahy klauzule je třeba prozkoumat všechny okolnosti existující v okamžiku uzavření smlouvy, které strany vedly k tomu, že ji uzavřely, jakož i povahu dohodnuté služby a vztah sporné klauzule a jiných klauzulí smlouvy nebo jiných smluv.

3) Zvláštní předpis může stanovit, které klauzule spotřebitelských smluv jsou považovány za zneužívající nebo které z nich jsou považovány za zneužívající, není-li prokázán opak.“

7. Ustanovení § 209/A občanského zákoníku stanoví:

„1) Poškozená smluvní strana může napadnout zneužívající klauzule obsažené ve smlouvě jako obecné smluvní podmínky.“

⁵ — Dále jen „občanský zákoník“.

⁶ — Dále jen „občanský soudní řád“.

⁷ — Dále jen „zákon o nuceném soudním výkonu rozhodnutí“.

⁸ — Dále jen „zákon o notářích“.

2) Zneužívající klauzule, jež jsou obsaženy ve spotřebitelských smlouvách jako obecné smluvní podmínky, nebo které prodávající nebo poskytovatel stanovil jednostranně, předem a bez individuálního sjednání, jsou neplatné. Neplatnosti se lze dovolávat pouze ve prospěch spotřebitele.“

2. Občanský soudní řád

8. Ustanovení § 366 občanského soudního řádu stanoví:

„Pokud by v rámci nuceného soudního výkonu rozhodnutí nebylo možné výkon rozhodnutí zastavit nebo omezit podle § 41 nebo § 56 zákona [...] o nuceném soudním výkonu rozhodnutí [...], povinný, který má za to, že výkon nepříznivě zasahuje do jeho právního postavení, může proti oprávněnému zahájit soudní řízení o zastavení nebo omezení výkonu.“

9. Ustanovení § 369 občanského soudního řádu stanoví:

„Řízení o zastavení nebo omezení výkonu rozhodnutí nařízeného prostřednictvím listiny opatřené doložkou vykonatelnosti nebo obdobného exekučního titulu lze zahájit, jestliže

- a) pohledávka, jež má být vymožena, nevznikla platným způsobem,
- b) pohledávka zcela nebo zčásti zanikla,
- c) oprávněný souhlasil s odkladem a lhůta neuplynula,
- d) povinný hodlá uplatnit pohledávku, jež může být předmětem započtení.“

10. Ustanovení § 370 občanského soudního řádu stanoví:

„Soud, který rozhoduje v řízení o zastavení nebo omezení výkonu rozhodnutí, může ve věci nařídit odklad vykonatelnosti“.

3. Zákon o nuceném soudním výkonu rozhodnutí

11. Zákon o nuceném soudním výkonu rozhodnutí stanoví, že vykonatelnost pohledávky může nařídit soud nebo notář. Jeho § 224/A stanoví:

„Přísluší-li notáři, aby nařídil nucený soudní výkon rozhodnutí, je třeba použít tato ustanovení, když se upraví následovně:

- a) „soudem nařizujícím nucený soudní výkon rozhodnutí“ se rozumí notář; „rozhodnutím vydaným soudem nařizujícím nucený soudní výkon rozhodnutí“ se rozumí rozhodnutí vydané notářem; [...]“.

12. § 13 zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí stanoví:

„1) Exekuční titul lze vydat, jestliže rozhodnutí, jež má být vykonáno,

- a) obsahuje pohledávku (peněžitou částku),
- b) je konečné nebo je lze předběžně vykonat a
- c) uplynula lhůta pro splnění. [...]“

13. Ustanovení § 23/C zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí stanoví:

„1) Notář, který listinu vypracoval, připojí k notářské listině doložku vykonatelnosti, jestliže obsahuje

- a) přijetí závazku uskutečnit plnění a protiplnění nebo přijetí jednostranného závazku,
- b) jméno (název) věřitele a dlužníka,
- c) předmět, výši (částku) a důvod povinnosti,
- d) způsob a lhůtu plnění.

2) Jestliže je povinnost vázána na splnění podmínky nebo uplynutí lhůty, její vykonatelnost rovněž vyžaduje, aby bylo splnění podmínky nebo uplynutí lhůty osvědčeno notářskou listinou. [...]

5) Na základě tohoto ustanovení lze nařídit výkon rozhodnutí, jestliže pohledávka uvedená v notářské listině může podléhat nucenému soudnímu výkonu rozhodnutí a uplynula lhůta k plnění. [...]“.

14. Ustanovení § 31/E odst. 2 zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí stanoví:

„2) Řízení před notářem jako nesporné občanskoprávní řízení vyvolává obdobné účinky jako soudní řízení. Rozhodnutí vydaná notářem vyvolávají obdobné účinky jako rozhodnutí místních soudů. [...]“

15. Ustanovení § 211 odst. 2 a § 212 odst. 1 zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí stanoví:

„§ 211

[...]

2) Jestliže soud připojí k listině doložku vykonatelnosti v rozporu se zákonem, je třeba doložku vykonatelnosti zrušit. [...]“

§ 212

„1) Soud, který nařídí výkon rozhodnutí, může odvolat nařízení výkonu rozhodnutí nebo zrušit doložku vykonatelnosti v kterémkoli okamžiku, a to na návrh účastníka nebo na základě zprávy úředníka pověřeného výkonem rozhodnutí anebo bez návrhu. [...]“.

II – Skutkový základ sporu v původním řízení

16. Dne 18. prosince 2007 žalobkyně v původním řízení, Erste Bank Hungary Zrt.⁹, a žalovaný v původním řízení, p. Attila Sugár¹⁰, uzavřeli smlouvu o úvěru a zástavní smlouvu sepsané formou notářské listiny, na jejichž základě poskytla Erste Bank dlužníkovi úvěr ve výši 30 687 CHF na koupi bytu.

17. Dne 19. prosince 2007 podepsal dlužník na základě této smlouvy prohlášení o uznání dluhu sepsané ve formě notářské listiny, kterou bylo Erste Bank přiznáno právo jednak vypovědět smlouvu o úvěru v případě nesplnění smluvních povinností dlužníkem a jednak přistoupit k vymáhání dluhu ze smlouvy na základě jí vystaveného potvrzení o vyúčtování dluhu s možností dosáhnout toho, aby notář připojil na jednotlivé listiny doložku vykonatelnosti.

9 — Dále jen „Erste Bank“.

10 — Dále jen „dlužník“.

18. Vzhledem k tomu, že dlužník nesplnil svou platební povinnost, Erste Bank vypověděla smlouvu a požádala o vydání doložky vykonatelnosti vůči dlužníkovi. Vzhledem k tomu, že byly splněny zákonné podmínky požadované k tomuto účelu, notář této žádosti dne 13. prosince 2011 vyhověl.

19. Návrhem ze dne 5. června 2013 se dlužník domáhal u notáře zrušení doložky vykonatelnosti na notářské listině, která obsahovala smlouvu o úvěru, když tvrdil, že tato smlouva obsahuje zneužívající klauzule a nezohledňuje zákonná ustanovení upravující smlouvy o úvěru uzavírané se spotřebiteli.

20. Dne 13. června 2013 notář tuto žádost zamítl. Konstatoval, že listina obsahuje přijetí jednostranného závazku, název věřitele a jméno dlužníka, výši dluhu a jeho důvod, jakož i způsob a lhůtu plnění, osvědčil splnění podmínky nebo uplynutí doby a uvedl, že dne 13. prosince 2011 bylo přistoupeno k doplnění listiny o doložku vykonatelnosti. Notář rovněž upřesnil, že řízení před notářem je řízením nesporným a že ve sporech mezi stranami týkajících se různých klauzulí smlouvy nebo zákonnosti výpovědi smlouvy není oprávněn vyjádřit názor, neboť to je výlučně v pravomoci soudů. Mimoto uvedl, že notář je povinen pouze osvědčit skutečnost, že věřitel vypověděl smlouvu a že strany mohou mimoto zpochybnit ustanovení smlouvy u soudu, případně rovněž mohou zahájit soudní řízení o omezení nebo zastavení výkonu rozhodnutí.

21. Dlužník tedy podal k předkládajícímu soudu žalobu směřující ke zrušení rozhodnutí notáře a ke zrušení doložky vykonatelnosti. Napadá skutečnost, že je označován jako dlužník a tvrdí, že notář do prohlášení o uznání dluhu ve formě notářské listiny zahrnul zneužívající klauzule a nesprávné údaje. Má za to, že si měl notář při sepisování prohlášení o uznání dluhu ve formě notářské listiny uvědomit, že smlouva zahrnuje neplatné klauzule. Zpochybňuje rovněž, že by osvědčení mohlo vést k vydání doložky vykonatelnosti, protože pochází od věřitele a pouze na základě účetních údajů, které sdělil. Řízení o připojení doložky vykonatelnosti tak představuje zneužití práva, jelikož strana, která se domáhá nuceného výkonu rozhodnutí, podřizuje jednostranné prohlášení okolnosti, jejíž přezkum by byl možný pouze v rámci kontradiktorního řízení.

III – Předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

22. Za těchto okolností se Fővárosi Törvényszék (Metropolitní odvolací soud) rozhodl položit Soudnímu dvoru následující dvě předběžné otázky:

- „1) Je řízení stanovené v členském státě, podle něhož se druhá smluvní strana při nesplnění povinnosti spotřebitele přijaté na základě formálně správné listiny vypracované notářem domáhá částky, kterou sama stanoví, prostřednictvím vydání takzvané doložky vykonatelnosti, aniž je nezbytné zahájit sporné řízení u soudu, v němž lze přezkoumat zneužívající charakter klauzulí smlouvy, která je základem doložky, v souladu s čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS?
- 2) Může se spotřebitel v tomto řízení domáhat zrušení již vydané doložky vykonatelnosti na základě toho, že nedošlo k přezkumu zneužívajícího charakteru klauzulí smlouvy, které jsou jejím základem, ačkoli podle rozsudku vydaného ve věci C-472/11 [Banif Plus Bank, EU:C:2013:88] je soud v soudním řízení povinen informovat spotřebitele o zneužívajících klauzulích, které zjistil?“

23. Písemná vyjádření byla předložena maďarskou vládou a Evropskou komisí. Erste Bank, maďarská a německá vláda, jakož i Komise předložily rovněž ústní vyjádření na jednání, které se konalo dne 5. února 2015. Německá vláda upřesnila, že se chce jednání účastnit, jelikož v německém právu existuje podobné řízení jako řízení v maďarském právu.

IV – K předběžným otázkám

A – Vyjádření předložená Soudnímu dvoru

24. Maďarská a německá vláda se shodují v tom, že směrnice 93/13 nebrání řízení o připojení doložky vykonatelnosti, které má znaky řízení, o které jde v původním řízení. Komise zastává naopak zcela opačné stanovisko.

25. Maďarská vláda po připomenutí relevantní judikatury Soudního dvora a prezentaci hlavních znaků zjednodušeného řízení o notářském nuceném výkonu rozhodnutí, o které jde v původním řízení, v podstatě tvrdí, že nevylučuje veškerou kontrolu zneužívajících klauzulí ať již samotnými notáři nebo vnitrostátními soudy.

26. Zákon o notářích totiž především ukládá notářům, aby přezkoumali při vyhotovení notářské listiny slučitelnost jednotlivých klauzulí příslušné právní operace se zákonem a jejich zneužívající povahu.

27. Kromě toho, ačkoli řízení o zrušení doložky vykonatelnosti, jehož účelem je pouze umožnit přezkoumat legalitu řízení o připojení doložky vykonatelnosti, vylučuje veškerou kontrolu platnosti klauzulí smlouvy, nic to nemění na tom, že spotřebitel může jednak zahájit soudní řízení směřující k určení neplatnosti smlouvy bez ohledu na to, zda byla vykonatelnost požadována či nikoli, a jednak se dovolávat neplatnosti smlouvy v rámci řízení směřujícího k omezení nebo vyloučení vykonatelnosti (§ 369 občanského soudního řádu).

28. V rámci těchto řízení vnitrostátní soudy mohou a měly by přezkoumat zneužívající povahu klauzulí smluv nebo všeobecných smluvních podmínek a při dodržení § 163 občanského soudního řádu a v souladu s judikaturou Kúria (Nejvyšší maďarský soud)¹¹ zjistit z úřední povinnosti případy zjevné neplatnosti, které lze prokázat na základě dostupných důkazů.

29. Maďarský režim respektuje spravedlivou rovnováhu mezi zárukou účinného sledování cílů směrnice 93/13 a zachováním cílů a zvláštností notářského řízení a neznemožňuje nebo nadměrně neztěžuje výkon práv jednotlivci.

30. Německá vláda, která upřesňuje, že v německém právu existuje notářský exekuční titul, na jednání tvrdila, že článek 7 směrnice 93/13 ukládá existenci přiměřených prostředků k neutralizaci zneužívajících klauzulí smluv, což však nutně neznamená přezkum z úřední povinnosti. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní řízení o nuceném výkonu rozhodnutí spadají do vnitrostátní procesní autonomie s výhradou dodržení zásad rovnocennosti a efektivity, je věcí předkládajícího soudu, aby přezkoumal, zda dotčená vnitrostátní ustanovení, analyzovaná v jejich kontextu s přihlédnutím ke všem existujícím opravným prostředkům, mohou spotřebitelům znemožnit nebo nadměrně ztížit výkon práv, která pro ně vyplývají ze směrnice 93/13.

31. V tomto rámci je třeba zohlednit obecné poslání notáře, definované vnitrostátním zákonem, jakož i povinnosti přezkumu, které má, konkrétní podmínky, za kterých je připojena doložka vykonatelnosti na notářskou listinu a podmínky soudního přezkumu výkonu rozhodnutí.

32. Německá vláda v tomto ohledu upřesňuje, že Soudní dvůr rozhodl, že i když směrnice 93/13 ve sporech týkajících se prodávajícího nebo poskytovatele a spotřebitele ukládá vnitrostátnímu soudu, kterému jsou takové spory předloženy, povinnost konat aktivně a nezávisle na samotných smluvních stranách, dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, že zcela zastoupí úplnou nečinnost dotčeného spotřebitele¹².

¹¹ — Maďarská vláda odkazuje v tomto ohledu na posudky č. 2/2010 ze dne 28. července 2010 a č. 2/2012 z prosince 2012.

¹² — Rozsudek Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 56).

33. Naproti tomu se Komise, která navrhuje odpověď na každou z otázek, domnívá, že směrnice 93/13, jak je vykládána Soudním dvorem, brání maďarským právním předpisům.

34. Komise v odpověď na první otázku a s odkazem především na rozsudek Banco Español de Crédito¹³ tvrdí, že články 6 a 7 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání právním předpisům členského státu, které stanoví, že notář může vydat listinu, kterou lze nuceně vykonat na základě smlouvy o úvěru obsažené v notářské listině, aniž by přezkoumal zneužívající povahu jednotlivých klauzulí smlouvy.

35. Notář by měl mít především možnost ve stadiu připojení doložky vykonatelnosti na notářskou listinu obsahující smlouvu přezkoumat, v případě potřeby z úřední povinnosti, zneužívající povahu klauzulí smlouvy, pokud disponuje všemi právními a skutkovými poznatky nezbytnými za tímto účelem, což v těchto případech obvykle bývá, a informovat o tom strany.

36. V tomto ohledu Komise poznamenává, že i když má notářská listina s doložkou vykonatelnosti v souladu s § 31/E odst. 2 zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí stejný účinek jako rozhodnutí místního soudu, notář může v průběhu řízení o nuceném výkonu rozhodnutí pouze přezkoumat dodržení požadavků uvedených v § 23/C odst. 1 zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí. Spotřebitel se tedy může dovolat ochrany právních předpisů týkajících se smluvních klauzulí pouze tehdy, zahájí-li řízení směřující k vyloučení nebo k omezení nuceného výkonu na základě § 369 občanského soudního řádu, přičemž soud, který v tomto řízení rozhoduje, může přerušit nucený výkon.

37. Komise rovněž na jednání upřesnila, že tato povinnost spotřebitele obrátit se na soud proto, aby zpochybnil zneužívající klauzuli, není v souladu se zásadou efektivity. Kromě toho dodala, že pokud byl notář informován vnitrostátním soudem o podání žaloby spotřebitelem, měl by mít možnost přerušit řízení o připojení doložky vykonatelnosti.

38. Notář by měl mít rovněž možnost ve stadiu vypracování notářské listiny, která obsahuje smlouvu, přezkoumat z úřední povinnosti s ohledem na povinnosti poradenství, které má na základě zákona o notářích, zneužívající povahu klauzulí smlouvy a přispět tím k uskutečnění cíle uvedeného v článku 7 směrnice 93/13.

39. V odpověď na druhou otázku a s odkazem na rozsudek Banif Plus Bank¹⁴ Komise tvrdí, že pokud musí notář z úřední povinnosti posoudit ve stadiu nuceného výkonu zneužívající povahu klauzulí smlouvy, která je v notářské listině, spotřebitel musí mít tím spíše možnost zpochybnit notářskou listinu, jejíž nucený výkon lze požadovat, a domáhat se zrušení doložky vykonatelnosti z důvodu, že notář nepřezkoumal zneužívající povahu klauzulí smlouvy.

B – *Má analýza*

40. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním předpisům, jako jsou předpisy, o které jde v původním řízení, které umožňují notáři, který vyhotovil při respektování formálních náležitostí notářskou listinu týkající se smlouvy mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, připojit na uvedenou listinu doložku vykonatelnosti a zahájit tak mimo jakékoliv sporné řízení před soudem a bez předběžného přezkumu zneužívající povahy klauzulí smlouvy nucený výkon smlouvy proti spotřebiteli, který nesplnil své povinnosti.

¹³ — C-618/10, EU:C:2012:349.

¹⁴ — C-472/11 EU:C:2013:88.

41. Druhou otázkou se předkládající soud rovněž táže, zda s ohledem na rozsudek Banif Plus Bank¹⁵ musí být směrnice 93/13 vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním předpisům, jako jsou předpisy, o které jde v původním řízení, které neumožňují spotřebiteli domáhat se zrušení doložky vykonatelnosti na notářské listině týkající se smlouvy s prodávajícím nebo poskytovatelem s odvoláním na neexistenci předchozího posouzení zneužívající povahy smluvních klauzulí.

42. Proto, aby byl správně pochopen význam obou těchto otázek, je třeba začít přesným popisem dvojí role notáře v rámci řízení o připojení doložky vykonatelnosti dotčené v původním řízení ve stadiu připojení vlastní doložky vykonatelnosti na žádost věřitele nebo ve stadiu jejího případného zrušení na žádost dlužníka se striktně formálním přezkumem v obou případech.

1. Dvojí role notáře v rámci řízení o připojení doložky vykonatelnosti

43. Maďarský zákon stanoví velmi konkrétně zjednodušený nebo zlehčený mechanismus nuceného výkonu smluvních povinností, který spočívá ve dvojí roli notářů, když zároveň vytváří precedent ve výkonu vzájemných výsad smluvních stran. Umožňuje tím bance, která, jako ve věci v původním řízení, uzavřela smlouvu o hypotečním úvěru s jednotlivcem a využije notáře, aby vyhotovil notářskou listinu, kterou dlužník uznává dluh, požadovat po tomto notáři¹⁶, v případě nesplnění smlouvy dlužníkem, aby připojil doložku vykonatelnosti na notářskou listinu. Jinými slovy, umožňuje bance žádat po notáři na základě skutečností, které mu poskytne, aby zahájil při respektování určitých formálních náležitostí nucený výkon smlouvy, aniž by se za tímto účelem musela obrátit na soud. Teprve poté se dlužník může na uvedeného notáře obrátit, aby se domáhal zrušení takto připojené doložky vykonatelnosti.

44. Povinnosti notáře ve stadiu připojení doložky vykonatelnosti na notářskou listinu, kterou vyhotovil, jsou uvedeny v § 23/C zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí, který v podstatě přebírá § 112 zákona o notářích. Tato ustanovení uvádějí, že notář může připojit tuto doložku vykonatelnosti, pokud jsou splněny čtyři podmínky, které definují: tato listina musí obsahovat přijetí závazku uskutečnit plnění a protiplnění, jméno (název) věřitele a dlužníka, předmět, výši (částku) a důvod povinnosti a nakonec způsob a lhůtu plnění.

45. Jak potvrdila maďarská vláda, přezkum prováděný takto notářem pouze na základě dokumentů předložených stranou, která se domáhá připojení doložky vykonatelnosti, je čistě formální. Notář není konkrétně oprávněn posoudit z úřední povinnosti zneužívající povahu klauzulí smlouvy, kterou je třeba vykonat na základě notářské listiny, i pokud by měl k dispozici všechny právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem.

46. Maďarské právní předpisy stanoví, že notář může následně zrušit¹⁷ doložku vykonatelnosti připojenou na notářské listině na žádost dlužníka, přičemž toto zrušení je kogentní, pokud byla doložka připojena v rozporu se zákonem. Notář, který nařídí výkon rozhodnutí, může odvolat nařízení výkonu rozhodnutí nebo zrušit doložku vykonatelnosti v kterémkoli okamžiku, a to na návrh účastníka nebo na základě zprávy úředníka pověřeného výkonem rozhodnutí anebo bez návrhu.

47. Maďarská vláda v tomto ohledu uvedla, že jediným účelem tohoto řízení je umožnit přezkum legality řízení o připojení doložky vykonatelnosti, tedy respektování formálních náležitostí uvedených v bodě 13 tohoto stanoviska. Stejně jako není notář oprávněn přezkoumat jednotlivé klauzule smlouvy v okamžiku připojení doložky vykonatelnosti, nemůže tak učinit ani v rámci řízení o zrušení uvedené doložky o vykonatelnosti.

15 — C-472/11EU:C:2013:88.

16 — Na jednání bylo upřesněno, že maďarské právo umožňuje, pokud to vyžadují okolnosti, aby byli povoláni dva různí notáři, první k vypracování notářské listiny a druhý k připojení doložky vykonatelnosti.

17 — Ustanovení § 211 a 224/A zákona o nuceném soudním výkonu rozhodnutí.

48. S přihlédnutím k předcházejícímu je jasné, že z obou předběžných otázek předkládajícího soudu vyvstává jeden a týž problém, který spočívá v podstatě v přiznání pravomocí v oblasti prohlášení vykonatelnosti smluvní povinnosti, v projednávané věci hypotečního dluhu, notáři, a je tedy třeba je přezkoumat společně.

49. Aby bylo možné navrhnout užitečnou odpověď na obě tyto otázky, je třeba začít připomenutím – kromě rozsudku Banif Plus Bank výslovně uvedeného předkládajícím soudem v jeho druhé otázce¹⁸ – hlavních závěrů relevantní judikatury Soudního dvora týkající se směrnice 93/13, zejména jejích čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1.

2. Definice hlavních požadavků vyplývajících ze směrnice 93/13 Soudním dvorem

50. V souladu s článkem 38 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) je v politikách Unie zajištěna vysoká úroveň ochrany spotřebitele, přičemž tento požadavek platí pro provádění směrnice 93/13¹⁹. Soudní dvůr měl rovněž příležitost upřesnit, že vnitrostátní soud musí při provádění unijního práva dodržovat požadavky na účinnou soudní ochranu práv, která vyplývají jednotlivcům z unijního práva, jež je zaručena článkem 47 Listiny²⁰, a sice ochranu, která se musí uplatnit při určení soudů příslušných k rozhodování o žalobách založených na unijním právu i při stanovení procesních podmínek souvisejících s takovými žalobami²¹.

51. Na základě ustálené judikatury Soudního dvora systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho nutí k tomu, aby přistoupil na podmínky předem stanovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah²².

52. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 v důsledku toho stanoví, že zneužívající klauzule nejsou pro spotřebitele závazné.

53. Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že toto ustanovení je kogentní a směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může nastolit rovnost mezi těmito smluvními stranami²³.

54. Soudní dvůr z toho zejména několikrát vyvodil, že vnitrostátní soud má povinnost posuzovat zneužívající charakter smluvní klauzule spadající do oblasti působnosti směrnice 93/13 z úřední povinnosti a odstraňovat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu²⁴, jelikož hrozí nezanedbatelné riziko, že se spotřebitel zneužívající povahy klauzule, která je proti němu namítána, zejména z neznalosti nedovolá²⁵.

18 — C-472/11, EU:C:2013:88, bod 17.

19 — Viz zejména rozsudky Pohotovost (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 52), jakož i Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 47).

20 — Viz rozsudky Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 29); Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 35), jakož i Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 47).

21 — Viz rozsudky Alassini a další (C-317/08 až C-320/08, EU:C:2010:146, bod 49), jakož i Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 35).

22 — Viz zejména rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 25); Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 25); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 44); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 32); Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 22), jakož i Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 48).

23 — Viz zejména rozsudky Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 40), jakož i Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 23).

24 — Viz zejména rozsudky Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 46); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 34) a Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 24), jakož i usnesení Banco Popular Español a Banco de Valencia (C-537/12 a C-116/13, EU:C:2013:759, bod 41).

25 — Viz rozsudek Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 26).

55. Soudní dvůr zejména rozhodl, že vnitrostátní soud musí přijmout z úřední povinnosti důkazní opatření za účelem zjištění, zda klauzule spadá do působnosti směrnice 93/13, a pokud ano, posoudit z úřední povinnosti možný zneužívající charakter takové klauzule²⁶. Rovněž upřesnil, že vnitrostátní soud, který určí zneužívající povahu smluvního ustanovení, je také povinen vyvodit veškeré důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají z uvedeného určení stále při respektování zásady kontradiktornosti²⁷, aby se ujistil, že dotčený spotřebitel nebude uvedeným ustanovením vázán, a to aniž by čekal, až spotřebitel podá v tomto ohledu návrh, a jednak je povinen posoudit, v zásadě na základě objektivních kritérií, zda může dotčená smlouva nadále existovat bez uvedeného ustanovení²⁸.

56. V tomto kontextu je třeba upřesnit, že ve věci Banif Plus Bank²⁹ citované výslovně předkládajícím soudem v jeho druhé otázce byl Soudní dvůr zejména dotázán na to, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání, nebo naopak umožňují, aby vnitrostátní soud, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, informoval účastníky řízení, že odhalil neplatnou klauzuli, a vyzval je k tomu, aby se v tomto ohledu vyjádřili.

57. Soudní dvůr v dané věci rozhodl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, není k tomu, aby vyvodil z tohoto zjištění důsledky, povinen čekat na to, až spotřebitel, který je informován o svých právech, navrhne zrušení uvedené klauzule. Dodal však, že zásada kontradiktornosti obecně ukládá vnitrostátnímu soudu, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, aby o tom informoval účastníky řízení a umožnil jim, aby se k tomu kontradiktorně vyjádřili způsobem, který stanoví vnitrostátní procesní pravidla³⁰.

58. Soudní dvůr nakonec upřesnil, že směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, která v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou nestanoví jako důvod pro podání námítky zneužívající povahu smluvního ustanovení, na základě kterého byl vydán exekuční titul, a zároveň neumožňuje soudu, který rozhoduje ve věci samé a který je příslušný posoudit zneužívající povahu takového ustanovení, přijmout předběžná opatření, především přerušit uvedené řízení o výkonu rozhodnutí, jestliže je přijetí takových opatření nezbytné k zajištění plného účinku konečného rozhodnutí³¹.

59. Tatáž směrnice brání rovněž vnitrostátní právní úpravě, která soudu, který rozhoduje v řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, neumožňuje přijmout předběžná opatření, zejména pak přerušit výkon rozhodnutí, jestliže je přijetí takového opatření nezbytné k zajištění plného účinku konečného rozhodnutí přijatého v odpovídajícím nalézacím řízení soudem, který je příslušný k posouzení zneužívajícího charakteru této klauzule³².

60. Kromě toho z rovněž ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že při neexistenci harmonizace vnitrostátních mechanismů nuceného výkonu v unijním právu přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby stanovil taková pravidla na základě zásady procesní autonomie, za předpokladu, že nejsou méně příznivá než ta, která se týkají obdobných situací na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují

26 — Viz rozsudek VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, body 49 až 56) ohledně klauzule přiznávající výlučnou místní soudní příslušnost ve smlouvě, která byla předmětem sporu; viz rovněž rozsudky Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 44), jakož i Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 24).

27 — Viz rozsudek Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, body 17 až 36).

28 — Viz rozsudek Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 48).

29 — C-472/11, EU:C:2013:88, bod 17.

30 — Viz body 17 až 36.

31 — Viz rozsudky Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, body 49 až 64) a Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 36).

32 — Viz usnesení Banco Popular Español a Banco de Valencia (C-537/12 a C-116/13, EU:C:2013:759, bod 60) a rozsudek Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 28).

výkon práv přiznaných právním řádem Unie (zásada efektivity)³³. Soudní dvůr rovněž upřesnil, že vnitrostátní exekuční řízení podléhají požadavkům, které vyplývají z jeho judikatury a ukládají vnitrostátnímu soudu, aby posoudil z úřední povinnosti zneužívající povahu smluvní klauzule, která spadá do působnosti směrnice 93/13³⁴.

61. Soudní dvůr v tomto kontextu rozhodl, že za účelem posouzení, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, je potřeba toto ustanovení posoudit s přihlédnutím k jeho postavení v řízení jako celku, jeho průběhu a jeho zvláštnostem u různých vnitrostátních soudních orgánů³⁵, když nicméně upřesnil, že specifika soudních řízení, která probíhají ve vnitrostátním rámci mezi prodávajícím nebo poskytovatelem na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé, nemohou představovat okolnost, která může mít dopad na právní ochranu, kterou musí mít spotřebitel na základě ustanovení směrnice 93/13³⁶.

62. S přihlédnutím k těmto zásadám bude třeba řízení o připojení doložky vykonatelnosti dotčené v původním řízení přezkoumat v legislativním kontextu, jehož je součástí.

3. Odpovědi na předběžné otázky

63. Po tomto uvedení právního rámce projednávané věci je třeba zdůraznit, že problém, který je v jádru obou předběžných otázek předkládajícího soudu, vychází z toho, že maďarské právní předpisy stanoví, že vykonatelnost povinnosti obsažené ve smlouvě mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jako je hypoteční dluh, o který jde v projednávané věci, lze požadovat u notáře, aniž by byla předem přezkoumána, v případě potřeby z úřední povinnosti a při dodržení kontradiktornosti, případně zneužívající povaha smluvních klauzulí bez ohledu na opravné prostředky, které by také umožňovaly zpochybnit smlouvu nebo její nucený výkon. Stejný režim platí pro případnou následnou žádost o zrušení doložky vykonatelnosti.

64. Ústředním argumentem dlužníka i Komise je, že tato možnost zahájit nucený výkon smlouvy může porušovat výše připomenutou judikaturu Soudního dvora týkající se směrnice 93/13, mezi kterou patří rozsudek Banif Plus Bank³⁷. Jelikož má připojení doložky vykonatelnosti na notářskou listinu obsahující smlouvu notářem, jak je tvrzeno, podobné účinky jako soudní rozhodnutí, nutně z toho vyplývá, že se tato judikatura musí v plném rozsahu použít na činnost notáře. Notář by byl tedy zejména povinen uplatnit z úřední povinnosti případně zneužívající povahu smluvních klauzulí a vyzvat strany, aby se k tomu v kontradiktorním řízení vyjádřily.

65. Tento výklad judikatury Soudního dvora však opomíjí základní skutečnost, a sice že se tato judikatura týká konkrétně úlohy vnitrostátního soudu, který má vykonávat funkci, čímž spadá striktně do výkonu soudní funkce. Tato judikatura tak vychází z předpokladu, že se jedná o věc řešenou u soudu a soud může před prohlášením smluvní povinnosti za vykonatelnou v případě potřeby přezkoumat z úřední povinnosti, pokud má k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem, případnou existenci zneužívajících klauzulí, vyvolat v tomto ohledu kontradiktorní diskusi mezi stranami a vyvodit případně nezbytné důsledky tím, že prohlásí zneužívající klauzule za neplatné nebo tím, že zabrání nucenému výkonu „podle jejich vnitrostátních právních předpisů“³⁸.

33 — Viz rozsudky Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 50); Pohotovost (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 46); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 37); Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 31) a Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 50), jakož i usnesení Banco Popular Español a Banco de Valencia (C-537/12 a C-116/13, EU:C:2013:759, bod 45).

34 — Viz rozsudky Pohotovost (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 51) a Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 24).

35 — Viz rozsudky Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, bod 34) a Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 52).

36 — Viz rozsudky Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 55); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 62), jakož i Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 53).

37 — C-472/11, EU:C:2013:88.

38 — Viz zejména rozsudky Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 58), jakož i Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, body 25 a 27).

66. Možnost rozšířit na notáře za okolností, ve kterých mu vnitrostátní právní předpisy přiznávají pravomoc provést připojení doložky vykonatelnosti na notářskou listinu obsahující smlouvu po splatnosti a následně ji zrušit, oprávnění vykonávat pravomoci, které spadají přímo do soudní funkce, naráží na prakticky nepřekonatelné obtíže, které se vztahují k zásadě monopolu uvedené soudní funkce.

67. Směrnice 93/13, jak je vykládaná Soudním dvorem, totiž nemůže mít za důsledek uložit členským státům povinnost, aby provedly natolik rozsáhlou změnu funkce notáře, že by vedla k oprávnění notáře zahájit kontradiktorní řízení mezi smluvními stranami, v jehož rámci by měl rozhodnout o zneužívající povaze smluvní klauzule a její případné neplatnosti.

68. Z tohoto hlediska se domnívám, že s výhradou určitých upřesnění nelze na obě předběžné otázky předkládajícího soudu, tak jak jsou přeformulovány v bodech 40 a 41 tohoto stanoviska, odpovědět jinak než záporně.

69. Směrnice 93/13 musí být především vykládána v tom smyslu, že v zásadě nebrání právním předpisům členského státu, které, jelikož jde nepochybně o právo členského státu, umožňují notáři připojit doložku vykonatelnosti na notářskou listinu obsahující smlouvu, aniž by předem došlo k přezkumu, v případě potřeby z úřední povinnosti, případně zneužívající povahy smluvních klauzulí.

70. Je sice pravda, jak uvedla Komise na jednání, že zjednodušené exekuční řízení, o které jde ve věci v původním řízení, případně umožňuje prodávajícímu nebo poskytovateli, aby nejprve získal od notáře prohlášení o vykonatelnosti smluvní povinnosti, aniž by nutně předem došlo ke kontradiktornímu soudnímu řízení. Spotřebitel, který se proti tomu chce bránit, je tedy povinen buď podat žalobu, kterou zpochybní platnost smlouvy, nebo podat žalobu, kterou se bude domáhat vyloučení nebo omezení nuceného výkonu v souladu s § 369 občanského soudního řádu.

71. Pouhá okolnost, že vnitrostátní právní předpisy neobsahují povinnost notáře zjistit z úřední povinnosti ve stadiu připojení doložky vykonatelnosti na notářskou listinu obsahující smlouvu mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem zneužívající povahu klauzulí uvedené smlouvy a stále při dodržení kontradiktornosti z toho vyvodil důsledky, však nemůže sama o sobě vést k závěru, že maďarský zákon není slučitelný se směrnicí 93/13, a to vše pokud je kromě toho uvedenému spotřebiteli zaručena účinná soudní ochrana.

72. Směrnice 93/13 totiž neposkytuje dostatečný základ k tomu, aby bránila principiální pravomoci členských států přiznat notářům pravomoc připojit doložku vykonatelnosti na notářskou listinu týkající se smlouvy. Kromě toho není možné rozšířit na notáře pravomoc svěřenou soudu směrnicí 93/13, jak je vykládaná Soudním dvorem.

73. Kromě toho, jak jsem již uvedl, celá relevantní judikatura Soudního dvora týkající se zvláštní odpovědnosti vnitrostátních soudů při provádění směrnice 93/13 a zejména nutnosti umožnit jim posouzení zneužívající povahy klauzulí smlouvy z úřední povinnosti, spočívá na předpokladu, že se předtím na soud obrátí některá ze smluvních stran uvedené smlouvy.

74. Jak přitom v podstatě tvrdila německá vláda, směrnice 93/13 ani relevantní judikatura Soudního dvora nemohou být vykládány v tom smyslu, že je povinností členských států stanovit legální povinnost notářů nahradit vnitrostátní soudy, aby při dodržení kontradiktornosti přezkoumali zneužívající povahu klauzulí smluv obsažených v notářských listinách, které vyhotovují, ani šířeji změnit občanské soudní řády tak, aby notáři měli pravomoc zhojit naprostou pasivitu spotřebitelů, kteří nevyužili právo na opravné prostředky.

75. Dále v nutném souladu s předcházejícím, a pokud jde o druhou otázku, směrnice 93/13 musí být rovněž vykládána v tom smyslu, že nebrání vnitrostátním právním předpisům, které neumožňují spotřebiteli, aby se domáhal zrušení doložky vykonatelnosti na notářské listině obsahující smlouvu s prodávajícím nebo poskytovatelem z důvodu neexistence předchozího posouzení zneužívající povahy smluvních klauzulí.

76. Je totiž obtížné uložit notáři pouze na základě směrnice 93/13 povinnost, aby po kontradiktorním řízení ve stadiu připojení doložky vykonatelnosti na notářskou listinu týkající se smlouvy rozhodl o existenci zneužívajících klauzulí, a stejně tak je obtížné uložit notáři, aby tak učinil v rámci řízení o zrušení uvedené doložky. V tomto ohledu tedy postačuje odkázat na úvahy uvedené v bodech 69 až 74 tohoto stanoviska.

77. S ohledem na výše uvedené se vhodná odpověď na otázky předkládajícího soudu, která by byla užitečná pro tento soud a současně byla v souladu s duchem směrnice 93/13, jak je vykládána Soudním dvorem, nemůže spokojit pouze s tímto prohlášením o principiální slučitelnosti právních předpisů dotčených v původním řízení. Naopak je třeba formulovat několik „upozornění“, vyplývajících z velké části z judikatury Soudního dvora. Je totiž třeba trvat na povinnostech, které mají jak notáři, tak vnitrostátní soudy s ohledem na zvláštní cíl ochrany spotřebitelů sledovaný směrnicí 93/13 a v širší míře s ohledem na požadavky, které vyplývají z práva na účinnou soudní ochranu ve smyslu článku 47 Listiny, a tyto povinnosti upřesnit.

78. Pokud jde o notáře, z vysvětlení předkládajícího soudu a písemných a ústních vyjádření předložených Soudnímu dvoru především vyplývá, že zákon o notářích, který zakotvuje význam jejich úlohy při předcházení sporů a snížení pracovní zátěže soudů, definuje velmi obecně v § 1 jejich povinnosti. Jejich povinností je zejména poskytovat prostřednictvím poradenství v řízeních, která spadají do jejich pravomocí, podporu stranám tím, že zajišťují rovné zacházení s těmito stranami při výkonu práv a plnění povinností.

79. Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o notářích mimoto stanoví, že „notář je povinen odmítnout pomoc, je-li neslučitelná s jeho povinnostmi, zejména pokud je jeho pomoc žádána pro účely právní operace, která je v rozporu se zákonem nebo která směřuje k obcházení zákona nebo jejíž účel je zakázán nebo je protiprávní“. Ustanovení § 3 odst. 2 zákona o notářích dodává, že „[p]okud zjistí v průběhu řízení notář skutečnost, která vznáší pochybnosti, aniž by bylo třeba, aby odmítl pomoc, je povinen upozornit strany na uvedenou skutečnost a učinit o ní písemný záznam. Vznese-li strana proti této skutečnosti výhradu, notář odmítne pomoc“.

80. Ve stadiu vyhotovení notářských listin týkajících se smlouvy mají notáři s ohledem na povinnosti, které vyplývají pro členské státy z čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, který jim ukládá stanovit přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících klauzulí ve smlouvách uzavřených prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebiteli, zvláštní odpovědnost informovat spotřebitele a poradit mu.

81. Za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, musí notář pečlivě dbát v okamžiku vyhotovení notářské listiny týkající se smlouvy mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem nejen na informování spotřebitele o případné existenci zneužívajících smluvních klauzulí, které zjistí, ale rovněž informovat jej o pravomoci, kterou mu přiznává zákon, připojit po splatnosti doložku vykonatelnosti na uvedenou notářskou listinu, a případně rozhodnout o jejím zrušení pouze na základě formálního přezkumu, jakož i o důsledcích, které vyplývají z této doložky zejména z procesního hlediska.

82. V projednávané věci z předcházejících úvah vyplývá, že notář je na základě maďarského zákona oprávněn, aby hrál ve stadiu vyhotovení notářské listiny týkající se smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem úlohu spočívající v předcházení zneužívající povaze klauzulí této smlouvy a že přinejmenším může, zejména v případě pochybnosti o zneužívající povaze klauzule, o této skutečnosti informovat účastníky, konkrétně spotřebitele, který případně může využít svého práva na opravný prostředek tím, že se obrátí na příslušný vnitrostátní soud.

83. Obecná ustanovení zákona o notářích tedy mohou v zásadě přispět k dodržování požadavků stanovených čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, který ukládá členským státům stanovit přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících klauzulí ve smlouvách uzavřených mezi prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebiteli. Je nicméně věcí předkládajícího soudu, který je jediný příslušný k výkladu vnitrostátního práva, aby posoudil okolnosti dotčené ve věci v původním řízení a vyvodil z nich případně důsledky.

84. Pokud jde dále o soudy, je třeba připomenout, že je věcí členských států, aby zaručily spotřebitelům účinnou soudní ochranu tím, že jim poskytnou možnost podat opravný prostředek proti samotné smlouvě nebo jejímu nucenému výkonu, který nepodléhá podmínkám, zejména co se týče lhůt, které nadměrně ztěžují nebo v praxi znemožňují výkon práv zaručených směrnicí 93/13³⁹, v rámci kterého bude muset mít soud možnost přezkoumat v případě potřeby z úřední povinnosti, pokud má k dispozici veškeré právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem, zneužívající povahu klauzulí smlouvy a při dodržení zásady kontradiktornosti z toho vyvodit důsledky podle jeho vnitrostátních právních předpisů v souladu s judikaturou Soudního dvora.

85. V projednávané věci vyplývá z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem a maďarskou vládou, že maďarské právo stanoví, že spotřebitel může jednak podat žalobu, kterou zpochybní platnost smlouvy, a jednak zahájit řízení směřující k vyloučení nebo omezení nuceného výkonu na základě § 369 občanského soudního řádu. V rámci tohoto posledně uvedeného řízení se mimo jiné spotřebitel může domáhat, jak uvedla Komise, přerušení zahájeného nuceného výkonu smlouvy s doložkou vykonatelnosti připojenou notářem.

86. Spotřebitel se může především kdykoliv před i po připojení doložky vykonatelnosti obrátit na vnitrostátní soudy se žalobou, kterou zpochybní platnost smlouvy, na jejímž základě byla vyhotovena notářská listina, ke které je připojena doložka vykonatelnosti.

87. Spotřebitel se dále může poté, co byla připojena doložka vykonatelnosti a bez dotčení výše uvedené možnosti domáhat zrušení této doložky, zahájit řízení směřující k vyloučení nebo omezení nuceného výkonu na základě § 369 občanského soudního řádu, v rámci kterého se bude moci dovolávat neplatnosti smlouvy a domáhat se přerušení nuceného výkonu na základě § 370 občanského soudního řádu.

88. V rámci těchto řízení je třeba plně použít veškerou relevantní judikaturu Soudního dvora připomenutou v bodech 51 až 62 tohoto stanoviska. Dodržování požadavků stanovených touto judikaturou je obzvláště nezbytné v rámci takového řízení, jako je řízení stanovené v §§ 369 a 370 občanského soudního řádu, jelikož první z těchto ustanovení taxativně stanoví důvody, na základě kterých je možné se domáhat vyloučení nebo omezení zahájeného nuceného výkonu s připojenou doložkou vykonatelnosti notářem na notářské listině obsahující smlouvu a mezi které nepatří případně zneužívající povaha smluvních klauzulí.

39 — K otázce prekluzivních lhůt viz stanovisko generálního advokáta Szpunara ve věci BBVA (C-8/14, EU:C:2015:321)

89. Proto s přihlédnutím ke všem předcházejícím úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na dvě předběžné otázky předkládajícího soudu tak, že články 6 a 7 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že v zásadě nebrání takovým vnitrostátním právním předpisům, jako jsou předpisy dotčené v původním řízení, které umožňují notáři, který vyhotovil při dodržení formálních náležitostí notářskou listinu týkající se smlouvy mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, zahájit nucený výkon smlouvy vůči spotřebiteli, který nesplnil své povinnosti, buď připojením doložky vykonatelnosti na uvedenou listinu, nebo odmítnutím jejího zrušení, aniž by v jednom či druhém stadiu došlo k přezkumu zneužívající povahy klauzulí smlouvy.

90. Notáři však přísluší, aby v okamžiku vyhotovení takové notářské listiny informoval uvedeného spotřebitele o případné existenci zneužívajících smluvních klauzulí, které zjistí, jakož i o pravomoci, kterou mu přiznává zákon, zahájit nucený výkon smlouvy pouze na základě formálního přezkumu, a o důsledcích, které z něj vyplývají zejména z procesního hlediska.

91. Této směrnici naproti tomu odporují vnitrostátní právní předpisy, které by bránily vnitrostátnímu soudu bez ohledu na povahu řízení, v rámci kterého rozhoduje, přezkoumat z úřední povinnosti při dodržení zásady kontradiktornosti zneužívající povahu klauzulí smlouvy, pokud disponuje všemi právními a skutkovými poznatky nezbytnými za tímto účelem, a vyvodit z toho důsledky.

V – Závěry

92. Vzhledem ke všem předcházejícím úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na dvě předběžné otázky položené Fővárosi Törvényszék následujícím způsobem:

„Články 6 a 7 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládány v tom smyslu, že v zásadě nebrání takovým vnitrostátním právním předpisům, jako jsou předpisy dotčené v původním řízení, které umožňují notáři, který vyhotovil při dodržení formálních náležitostí notářskou listinu týkající se smlouvy mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, zahájit nucený výkon smlouvy vůči spotřebiteli, který nesplnil své povinnosti, buď připojením doložky vykonatelnosti na uvedenou listinu, nebo odmítnutím jejího zrušení, aniž by v jednom či druhém stadiu došlo k přezkumu zneužívající povahy klauzulí smlouvy.

Notáři však přísluší, aby v okamžiku vyhotovení takové notářské listiny informoval uvedeného spotřebitele o případné existenci zneužívajících smluvních klauzulí, které zjistí, jakož i o pravomoci, kterou mu přiznává zákon, zahájit nucený výkon smlouvy pouze na základě formálního přezkumu, a o důsledcích, které z něj vyplývají zejména z procesního hlediska.

Této směrnici naproti tomu odporují vnitrostátní právní předpisy, které by bránily vnitrostátnímu soudu bez ohledu na povahu řízení, v rámci kterého rozhoduje, přezkoumat z úřední povinnosti při dodržení zásady kontradiktornosti zneužívající povahu klauzulí smlouvy, pokud disponuje všemi právními a skutkovými poznatky nezbytnými za tímto účelem, a vyvodit z toho důsledky.“